

CİLT 8, SAYI 8, AĞUSTOS 1980

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

görüş

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) AĞUSTOS 1980

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Neşriyat Müdürü :

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı Alı Koçman

Yazı İşleri Müdürü : Şeref Özgencil

Adres : Cumhuriyet Cad. Dortler Ap. 18/2
Elmadag - İstanbul

Telefon : 46 24 12

Görüş'teki yazılar KAYNAK GOSTERİLEREK
kısmen veya tamamen yayınlanabilir.

Basıldığı Yer : Nurlan Matbaası - İstanbul

Tel : 22 73 27 26 46 35

Bu Sayıda

Dış Konvertibilite Nedir? Ne Değildir? ...	4
Altın Kimin Elinde?	8
Altın Fiyatlarının Mücevher Sanayiine ... Etkisi	10
1976 Yılında Türkiye, Altın İşlemeciliğinde Avrupa ve Ortadoğuda İkinciydi	12
Dünyada Demir - Çelik	15
Türkiye'de Demir - Çelik Sanayiinin	18
Sorunları	18
Yassı Mamül Nerelerde Kullanılıyor? ...	20
İki Petrol Krizi ve Ekonomik Etkileri	22
Otomotiv Sanayiinde Bir Aracın Satış Fiyatını Neler Oluşturuyor?	27
Fikirlerinizi Patronunuza Nasıl Ulaştırabi- lirsiniz?	30
Türk Gelir Vergisi Ücret Vergisi Haline Geldi mi?	32

Dış Konvertibilite Nedir? Ne Değildir?

— ON SORU ON CEVAP —

Soru 1) Dış konvertibilite nedir, hangi işlemleri kapsar?

Cevap — KONVERTİBİLİTE bir ülke parasının diğer ülke paralarına serbestçe çevrilebilmesi olanağıdır. Bu hakkın vatandaşlara tanınmayıp sadece cari muameleler için yabancılara tanınmasına uygulamada DİŞ KONVERTİBİLİTE denir.

Soru 2) Bir ülke parasına dış konvertibilite tanınması için koşullar nelerdir?

Cevap — Bir tek koşul olduğu söylenebilir. Ekonomik ve mali istikrarın sağlanması ve devam ettirilmesi.

Soru 3) Parası dış konvertibiliteyi haiz ülkelerde büyük döviz rezervleri tutmaya gerek var mıdır?

Cevap — Parası konvertibl olan ülkeler, olmayan ülkelere göre daha küçük rezervlerle dış işlemlerini idare edebilirler. Bunun nedeni, parası konvertibl olan ülkenin dış ticaretinin bir kısmını zaten döviz muamelesi gören kendi parasıyla yürütebilme olanağıdır. Meselâ, Almanya dış ticaretini Mark'la yürütebildiğine göre, diğer ülke paralarını fazlası ile bulundurmasına gerek yoktur.

Soru 4) Dış konvertibilite bir ülkenin ihracatını köstekler mi? Yoksa teşvik mi eder?

Cevap — Dış konvertibilite bir ülkenin ihracatını teşvik eder, zira yabancılar ellerinde bulunan Türk Liralarını iyi değerlendirebilmek için Türkiye'deki fiyatları takip etmeye başlarlar. İngiliz Pound'u bunun en iyi misalidir. Sterling bölgesi içinde İngiliz malları bu sayede devamlı teşvik görmüştür.

Soru 5) Bir ülkenin parasına dış konvertibilite tanınması, onun dış kredi alması olanaklarına ne yolda etkide bulunur?

Cevap — Bir ülke parasının dış konvertibilitiyi haiz olması dış kredi alma şanslarını görülmemiş derecede yükseltir. Bunun ispatı şudur: Uluslararası mali piyasalardan en az «spread» ve komisyon ile en çok borçlanabilen ülkeler, parası konvertibil olan ülkelerdir.

Soru 6) Dış konvertibilite tanınması halinde ihracat, ithalatta ve diğer işlemlerde hangi kur uygulanacaktır? Bu kur nasıl teşekkül edecektir? Kurun büyük dalgalanması nasıl önlenecektir?

Cevap — Dış konvertibilite tanınması halinde muhtelif çözüm şekilleri vardır. Türkiye için geçerli çözüm şu olabilir:

1929'da kapatılan döviz borsası açılır, belli süreler içinde döviz elde edenler dövizlerini borsaya arzederler, döviz ihtiyacı olanlar da bu borsadan ihtiyaçlarını karşılarlar.

Vatandaşların borsadan istifadeleri permiye bağlanır, buna karşılık yabancılar, sermaye

hareketleri hariç, isteklerini serbestçe borsadan karşılarlar. Döviz kurlarının büyük dalgalanmalarını önlemek üzere Maliye ve TCMB'nin yöneteceği bir stabilizasyon fonu kurulur. Bu fon döviz arzı az olduğu zaman döviz satar, fazla olduğu zaman döviz alarak kurları belli bir düzeyde tutar.

Soru 7) Bir ülkenin parasının konvertibl olmasının psikolojik açıdan ne gibi etkileri vardır?

Cevap — Konvertibl bir paraya sahip olmak, ülke için başlı başına bir iffihar ve gurur konusudur. Yabancılar, kendilerine verilen TL.'lerini tereddütsüz alırlar ve saklarlar. TL.'lerinin Türkiye'ye gelmesi ve Türkiye'de kullanılmaları turist ve yabancılarla büyük kolaylık yaratır.

Soru 8) Dış konvertibilite işçi dövizleri ile memur dövizlerine ne yolda etki yapar?

Cevap — Bugün yabancı bankalarda yatan işçi ve memurlara ait dövizlerin, konvertibilite uygulaması halinde Türkiye'ye gelmemeleri için bir neden kalmaz. Zira, Türkiye'ye gelirken en yüksek kurdan istifade ederler, ve Türk Bankalarının verdiği en yüksek faizden yararlanırlar.

Soru 9) Türkiye'de konvertibilite orta vadeli bir program yapılmadan hemen uygulamaya konulabilir mi?

Cevap — Enflasyon hızı yıllık % 5'in altına düştükten, mali ve ekonomik stabilite sağlandıktan sonra dış konvertibilite hemen uygula-

maya konulabilir, stabilizasyon fonunun daha önce kurulması tabii şarttır. Ayrıca, ilk 3 aylık döviz arz ve talep projeksiyonlarının yapılarak borsanın nasıl seyredeceğinin ekonomistlerce tahmini de gerekir. İlk aylarda operasyonun başarı açısından çok ihtiyatlı davranılması tavsiye edilir. Batı ülkeleri bile olağanüstü gelişmelerde, borsayı sık sık kapatıp açmaktadırlar.

İlk ayların deneme ayları olduğu açıklanarak operasyonun başarısı için gerekli ortam yavaş yavaş hazırlanabilir ve uygulamaya başlanabilir.

Soru 10) Dış konvertibilite ülkedeki hangi tazyik grupları tarafından istenmez, veya hangileri tarafından ısrarla öne sürülür?

Cevap — Dış konvertibilite, başarı ile yürütülebildiği takdirde ülkede herkesin lehinedir. Sağlam ekonomi sağlam para ile yürür, sağlam para olmadan da sağlam ekonomi teşekkül etmez. Ekonomi sağlam olunca bireylerin ekonomik çalışmalarını kolaylıkla ve en yüksek verim alarak yürütmeleri imkânı ortaya çıkar.

Konvertibilite ile herkesin rahatça kullanabileceği ekonomik bir endikatör kazanılır.

Döviz borsasında ülke parası istikrarla seyrettiği zaman herkes iktidardaki partinin ekonomik işleri dirayetle yürüttüğünü anlar, buna karşılık, para borsası düşmeğe başladığı zaman da iktidardaki partinin beceriksizliği anlaşılır. Bir manada, ülkenin gereksiz sağ-sol tartışmalarından biraz olsun kurtulma şansı ortaya çıkar.

Altın Kimin Elinde...?

Altın tüm dünya insanları için tarihsel bir tutku. İşin ekonomik yönü artık tüm dünya ekonomisi için temel taşı niteliğinde. Altın rezervlerine sahip ülkelerin başında yine ABD gelmekte. 264.60 milyon ons ile en başta gelen ülke niteliğini koruyor. Sıralamada ABD'yi 95.25 milyon ons'la Almanya, 83.28 milyon onsla İsviçre takip ediyor, İlk on sırayı ABD, Japonya ve Kanada dışında Avrupa ülkelerinin aldığını görmekteyiz. Dikkati çeken bir nokta ise altın rezervlerine sahip az gelişmiş ülkeler arasında Portekiz'in 22.18 milyon onsla 10'ncu, İspanya'nın 14.61 milyon onsla 13'ncü ve son yıllarda ekonomik yönden hayli zayıflayan Lübnan'ın 9.22 milyon onsla 14'ncü sırayı alması hayli ilginçtir. Türkiye bu sıralamada genellikle Arap ülkelerinin arkasında yer alıyor. Rezervi ise 3.77 milyon ons. Karşı sayfada belli başlı altın rezervlerine sahip ülkeler gösterilmektedir.

ALTIN REZERVLERİ
(1979 sonu)

(Milyon ons)

ABD	264.60	İsveç	6.07
Fed. Almanya	95.25	Cezayir	5.56
İsviçre	83.28	S. Arabistan	4.57
Fransa	81.92	Arjantin	4.28
İtalya	66.71	İran	3.90
Hollanda	43.97	Yunanistan	3.81
Belçika	34.21	TÜRKİYE	3.77
Japonya	24.23	Uruguay	3.74
Kanada	22.18	Kuveyt	2.54
Portekiz	22.13	Mısır	2.47
Avusturya	21.11	Libya	2.46
İngiltere	18.25	Pakistan	1.77
İspanya	14.61	Yugoslavya	1.72
Lübnan	9.22	Brezilya	1.61
DÜNYA TOPLAMI			928.46

Kaynak : IMF, International Financial Statistics.
Mayıs 1980

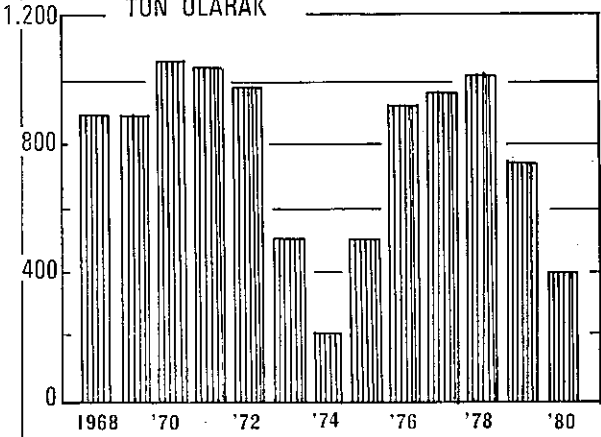
Altın Fiyatlarının Mücevher Sanayiine Etkisi

Altın fiyatlarının özellikle 1979 yılının ikinci yarısından sonra ve 1980'in başında olağanüstü bir artış göstermesi sonucu mücevher sanayii olumsuz yönde etkilenmiştir.

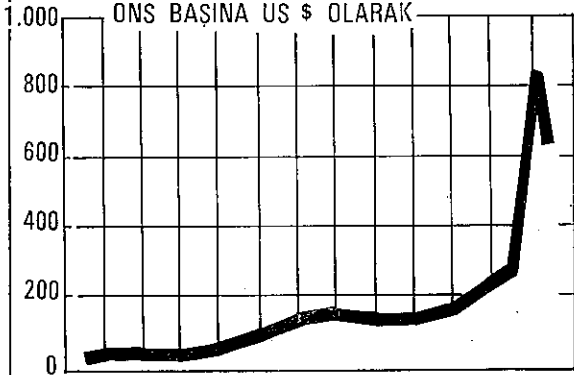
Financial Times ve Consolidated Gold Fields Limited tarafından hazırlanan raporlarda Doğu Bloku dışındaki ülkelerin mücevher sanayii 1977'de 1002,6 ton altın kullanırken, bu rakam 1978'de 1007,2 tona yükselmiş, ancak 1979'da 737,7 tona düşmüştür. 1980 tahminlerine göre ise bu rakamın 400 ton civarında gerçekleşmesi beklenmektedir.

Ancak her şeye rağmen özellikle mücevher ile ilgili altın ticaretinde daha önceden birikmiş stokların olduğu ve aşırı fiyat oynamalarında stokların kullanılıp fiyat istikrarının beklendiği de bilinmektedir. Öte yandan özellikle sanayileşmiş batı ülkelerinde yıl sonu öncesi satışlar büyük önem taşıdığından gözlemciler 1980 sonunun ne gibi gelişmeler getireceğini merakla izlemektedirler.

MÜCEVHERCİLİKTE KULLANILAN ALTIN
TON OLARAK

ONS BAŞINA US \$ OLARAK

ALTIN FİYATLARI

1976 YILINDA TÜRKİYE, ALTIN İŞLEMECİLİĞİNDE AVRUPA VE ORTADOĞU'DA İKİNCİYDİ

Arka sayfadaki tabloda tüm Avrupa ve Ortadoğu ülkelerinde altın işlemeciliğinin 1969-1979 yılları arasında gösterdiği gelişme verilmektedir.

Consolidated Gold Fields Limited tarafından hazırlanan bu tabloda Türkiye, Ortadoğu ülkeleri arasında sayılmakta. Türkiye'deki altın işlemeciliğinin 1969'dan 1976'ya kadar çok büyük artışlar kaydettiği, ancak bu dönemden sonra ve özellikle 1978'de 91,5 ton olan altın işlemeciliğimizin 1979'da 10,2 tona kadar düştüğü saptanmıştır.

Altın işlemeciliğimizdeki artışlar ise hayli istikrarsız; 1973'te 6,5 ton altın işlerken 1976'da 115,0 ton altın işlemişiz.

Altın işlemeciliğinde sürekli olarak birinci sırayı işgal eden İtalya'nın ise bir özelliği var. İtalya tüm ülkeler için altın işlemeciliğinde en büyük «fasoncu» olarak çalışıyor. Bu ülkede kullanılan altın tonajının yüksekliği de özellikle bu olguya dayanıyor.

Tablodan da görüleceği üzere bir başka ilginç nokta da Avrupa'daki altın işlemeciliğinde çok büyük değişimlere rastlanmazken, Ortadoğu ülkelerinde toplam olarak 1969 yılında 78,4 ton altın işlenirken bu rakam 1976'da 304,1 tona yükselmiş, 1979'da ise 82,4 tona düşmüştür.

SATIŞA ARZEDİLEN İŞLENMİŞ ALTIN (Ton ölçerak)

Avrupa	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
İtalya	173.7	181.5	197.7	329.2	110.4	60.9	85.8	191.9	220.0	249.4	240.2
Federal Almanya	77.7	82.1	79.1	84.4	80.0	61.0	57.5	75.0	88.0	91.6	92.8
İspanya	54.0	57.6	59.6	62.6	48.0	25.1	40.1	50.1	54.0	57.8	41.3
İngiltere ve İrlanda	25.5	26.1	23.9	27.5	31.2	37.8	53.2	34.4	55.2	78.4	89.7
Fransa	47.5	44.0	50.1	48.4	42.7	29.9	30.4	35.7	38.2	37.8	37.2
İsviçre	29.2	28.8	28.9	29.4	27.3	24.7	17.9	25.5	32.5	33.4	31.5
Yunanistan	11.3	12.3	13.0	14.5	14.4	7.8	10.5	9.0	11.5	14.5	10.6
Avusturya	18.0	30.4	32.4	29.7	10.1	78.9	12.7	33.1	12.6	9.3	4.2
Yugoslavya	—	—	—	—	0.3	5.0	5.0	6.3	8.3	8.3	9.4
Belçika	5.9	6.3	7.0	7.7	7.3	6.9	6.7	10.4	8.8	7.2	6.0
Hollanda	6.3	5.3	6.0	6.5	5.4	4.3	5.9	5.2	5.3	5.1	4.8
Portekiz	9.4	11.1	14.0	12.4	9.0	4.5	3.0	5.9	5.6	4.6	3.9
İsveç	3.8	3.4	3.9	3.8	3.3	3.4	3.4	3.5	3.3	2.9	2.4
Danimarka	4.3	3.9	3.4	4.4	2.9	1.2	1.2	2.0	2.3	1.8	1.3
Finlandiya	1.9	2.2	1.9	2.0	1.8	1.2	1.1	1.4	1.6	1.6	1.4
Kıbrıs ve Malta	0.3	0.8	0.8	1.4	0.8	0.4	0.4	0.9	1.2	1.3	1.1
Norveç	1.5	1.5	1.5	1.2	0.7	0.6	0.6	0.9	0.9	0.9	0.9
Macaristan	—	—	—	—	—	17.0	—	—	—	—	—
Avrupa Toplamı	470.3	497.3	523.2	664.1	395.6	370.6	335.4	491.2	549.4	605.9	578.7

Ortadoğu	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Türkiye	24.1	44.7	32.0	20.5	6.5	18.1	55.0	115.0	91.0	91.5	10.2
İran	14.0	14.0	16.0	12.5	8.0	8.0	28.0	62.0	72.0	39.2	— 6.0
Suudi Arabistan ve Yemen	5.0	5.0	3.5	2.0	— 2.0	— 7.0	10.0	37.0	41.5	39.0	14.5
İrak, Suriye ve Ürdün	10.0	10.5	10.0	4.5	—17.5	—22.5	12.0	18.0	24.0	28.1	13.1
Mısır	6.4	7.0	7.6	4.0	— 6.0	—23.0	6.0	25.5	21.0	20.5	12.5
Kuveyt ve Arap Emirlikleri	5.9	6.0	10.1	4.6	—12.0	— 8.5	16.0	25.0	24.5	20.3	12.0
İsrail	4.0	5.0	5.0	5.0	5.5	5.5	5.5	6.6	6.8	8.7	9.3
Lübnan	9.0	10.0	10.0	5.0	— 1.0	1.5	2.0	2.0	2.5	2.0	3.0
Ortadoğu Toplamı	78.4	102.2	94.2	58.1	—16.5	—27.9	134.5	304.1	300.5	265.3	82.4

Kaynak : Consolidated Gold Fields Limited. Gold 1980 Yıllık Raporu.

Dünyada Demir-Çelik

Dünyada demir-çelik sanayii son yıllarda önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Petrol bunalımıyla başlayan durgunluk ancak 1977 yılından itibaren bunalım öncesindeki duruma ulaşabilme yönünde yavaş ve zor bir gelişme sürecine girebilmiştir. Bu olumsuz ekonomik gidişe neden olan faktörler özellikle sanayileşmiş ülkelerde ekonomik durgunluğun ortadan kalkacağına dair henüz olumlu bir beklenti gözükmemektedir.

Döviz kurlarındaki istikrarsızlık ve uluslararası ticaretteki dengesizlik, demir-çelik sanayii üzerindeki olumsuz etkilerini sürdürmektedir. Dünya demir-çelik sanayiinin en başta gelen sorunu, ham çelik üretim kapasitesinin sürekli artmasına rağmen toplam tüketimin azalma eğilimi göstermesidir. 1978 yılında dünya hamçelik üretimi 1977 yılına oranla % 6 artarken, tüketim ancak % 4 oranında artmıştır. Şu anda üretim kapasitesi, tüketimin çok üzerindedir. 1978 yılında dünyada demir-çelik yatırımları sanayileşmiş ülkelerde düşerken veya aynı seviyede kalırken, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde yükselmiştir. Sürekli

artan nüfus, yoğun kentleşme ve inşaat tekniğindeki son gelişmeler, süratli sanayileşme ve özellikle yatırım malları üreten sanayinin gelişimi, gelişmekte olan ülkelerde çelik üretiminin artırılmasını zorunlu kılmaktadır.

Demir-çelik sanayii ile ilgili yatırımlar büyük meblağlara ulaştığından bu sanayide devlet sektörünün payı gittikçe artmaktadır. Bugün dünya demir-çelik üretiminin % 45'i kamu sektörü tarafından gerçekleştirilmektedir. Toplam yatırımlar içinde kamu kesimin payı artarken özel kesimin payı aynı oranda düşmeler göstermektedir.

Dünyada gittikçe yükselen petrol fiyatları, demir-çelik sanayiinde maliyetleri büyük oranda arttırmaktadır. Dünyada rezervleri azalan metalurjik taşkömürü ise en az petrol kadar önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. ABD ve Rusya, dünya koklaşabilir kömür rezervlerinin % 65'ini ellerinde tutmaktadır. Son yıllarda, çelik üreten ülkelerin yüksek fırınlarda daha kaliteli cevher kullanmayı tercih etmeleri, yüksek tenörlü cevher talebini arttırmaktadır.

Son yıllarda gelişmiş ülkelerde çelik tüketiminde kaydedilen artış hızının önümüzdeki yıllarda düşmesi beklenmektedir. Bunun ilk nedeni ikinci petrol krizinin yarattığı durgunluktur. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerde motor ve gemi sanayiinin kurulmaya başlaması, gelişmiş ülkelerde çeliğin yerini alüminyum ve plastiğin alması ve yeni döküm teknolojilerinin ortaya çıkışı da bu nedenler arasında sayılabilir.

DÜNYA'DA HAMÇELİK TÜKETİMİ

(Milyon Ton)

	1974 (1)	1975 (1)	1976 (1)	1977 (1)	1978 (2)	1979 (3)
1. S.S.C.B. ve Doğu Avrupa	189,0	195,0	201,8	205,3	213,0	220,0
2. A.B.D.	149,7	113,7	127,8	138,5	143,8	142,5
3. Japonya	78,6	67,6	65,2	65,1	66,9	68,0
4. Kıta Çini ve Kuzey Kore	35,0	34,0	29,9	33,1	37,0	41,0
4. Batı Almanya	35,5	31,7	36,2	33,9	35,0	36,0
6. İngiltere	24,4	20,6	21,2	19,9	21,0	21,0
7. Fransa	25,4	19,7	23,1	20,2	20,8	21,1
8. İtalya	22,8	17,5	21,1	20,6	20,0	21,0
9. Kanada	15,8	13,0	12,6	13,0	13,8	14,4
10. Brezilya	12,7	11,4	10,6	12,0	13,0	13,5
11. Hindistan	7,6	7,3	8,0	8,9	10,0	11,0
12. İspanya	11,8	10,0	10,0	10,1	9,5	9,5
13. Güney Kore	3,2	3,0	4,0	5,9	7,4	7,7
14. İran	3,9	5,4	6,0	6,6	7,2	7,9
15. Meksika	6,2	6,2	5,9	6,0	6,0	6,0
16. Yugoslavya	4,1	5,3	4,1	5,2	5,8	6,6
17. Avustralya	7,9	5,4	5,5	4,9	5,6	6,0
18. Güney Afrika Birliği	6,3	6,8	5,4	4,5	5,1	5,4
19. Milliyetçi Çin	2,1	2,4	2,7	3,2	4,7	5,7
20. Hollanda	5,4	4,6	4,7	4,6	4,6	4,6
21. Türkiye	3,2	3,0	4,0	4,0	4,1	4,2
22. Belçika ve Lüksemburg	5,6	3,6	4,3	4,2	4,1	4,0
23. İsvec	6,2	5,7	5,4	4,0	3,9	4,3
24. Venezuela	2,7	2,7	2,6	3,7	3,8	4,1
25. Arjantin	4,2	4,7	3,2	3,9	3,0	3,8
26. Avusturya	3,3	2,2	2,8	2,8	3,0	3,0
27. İsviçre	2,5	1,6	1,5	1,7	1,7	1,7
28. Danimarka	2,1	1,6	2,0	1,6	1,6	1,6
29. Finlandiya	2,2	2,0	1,8	1,5	1,5	1,5
30. Yunanistan	1,6	1,3	1,6	1,5	1,6	1,6
31. Norvec	2,3	1,9	1,7	1,5	1,4	1,4
32. Filipinler	1,1	1,3	1,3	1,3	1,4	1,5
33. Portekiz	1,1	0,9	0,9	1,2	1,4	1,4
34. Mısır	0,7	0,9	0,9	1,0	1,3	1,4
35. Yeni Zelanda	1,3	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8
36. İsrail	1,1	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
37. Şili	0,8	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6
38. İrlanda	0,6	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5
39. Tunus	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
Diğer Ülkeler	22,1	26,3	27,2	28,1	27,2	26,9
TOPLAM	712,3	643,1	670,0	686,6	714,2	734,3

% Değişme 9,7 — 10,8 + 4,2 + 2,5 + 4,0 + 2,8

(1) Fıili

(2) Geçici

(3) Tahmini

Kaynak : Uluslararası Demir - Çelik Enstitüsü (1978 Yılına İlişkin Kısa Vadeli Görüş Hakkındaki Rapor)

Türkiye'de Demir-Çelik Sanayiinin Sorunları

Demir-Çelik sanayii genellikle ülkelerin ekonomik ve toplumsal kalkınmalarıyla paralel bir gelişim göstermektedir. Özellikle yatırım malları üreten sanayi kollarının temel hammaddesi olması, demir-çelik sektörüne ayrı bir önem vermektedir. Son yıllarda döviz, hammadde, enerji gibi zaruri ihtiyaçların temin edilememesi üretimde mevcut kapasitelerin tam olarak kullanılmasını engellemiştir. Bu sanayi dalında tam kapasite ile sürekli olarak üretim sağlanabilmesi, gerekli tüm girdilerin yeterli miktarda, nitelikte ve zamanda temini ve işyerlerine teslimi için gerekli altyapı yatırımlarının tamamlanmasına bağlıdır. Elektrik enerjisi açığının kapatılamaması, mevcut kapasitelerin kullanım oranının düşmesine ve

verimliliğin azalmasına sebep olmaktadır. Üretim hedeflerine plan dönemlerinde ulaşılabilmesi için bu sektör için tasarlanan yatırımların finansmanının dış kaynaklara da yönelerek karşılanması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Yatırım projeleri için, ayrıntılı zamanlama etüdlerinin yapılması, uygulamaların hazırlanan termin planlarına göre yürütülerek lüzumlu iç ve dış kredilerin sağlanması şarttır. DPT tahminlerine göre ülkemizin toplam demir-çelik talebinin 1983 yılında 8.980 bin tona, 1993'de ise 27.625 bin tona ulaşması beklenmektedir. Bu sanayimiz ile ilgili yatırım harcamaları hızlı enflasyon nedeni ile her geçen yıl artmakta ve 1979 yılında demir çelik sektörü yatırım harcamaları 8.957 milyon TL.'sına yükseleceği öngörülmüş bulunmaktadır. Demir Çelik sanayiinde kullanılan koklaşabilir kömürün sağlanması önümüzdeki yıllarda bu sektörün en büyük sorunu olma niteliğini sürdürecektir. Buna ilaveten bu sektörde beher ton sıcak maden üretimi için sarfedilen kok miktarının azaltılması yolunda sürdürülen çabalara devam edilmesi, bu sorunu hafifletecek bir tedbir olarak nitelendirilebilir. Türkiye, dünya demir-çelik yatırımları sıralamasında 1977 yılında 15. sıra iken, 1978 yılında 12.'nci sıraya yükselmiştir. Bu gelişmenin devam ettirilmesi, bu konuda çalışmalarımızın daha da yoğunlaştırılmasına bağlıdır.

Yassımamül Nerelerde Kullanılıyor?

Karşı sayfada Türkiye'de yassımamül ana başlığı altında sözü edilen levha, boru bandı, sıcak ve soğuk çekilmiş sac ve tenekenin kullanım yerlerine göre dağılımı verilmektedir. Genel dağılım içinde imalat sanayii yüzde 80.3 ile ilk sırada yer almaktadır. Tüccarın toplam içindeki payı yüzde 3.8, galvaniz sanayiinin payı yüzde 3.8, diğer sanayicilerin payı ise yüzde 12.1 olarak belirlenmektedir. İmalat Sanayii içinde en büyük payı yüzde 26.6 ile madeni eşya imalat sanayii almaktadır. Madencilik, inşaat ve alt yapının toplam içindeki payı yüzde 22.8'dir. Yağ ve konserve sanayiinin aldığı pay yüzde 11.5, nakil vasıtaları imalatının payı yüzde 9.9 ve makina imalat sanayiinin payı da yüzde 2.4 olmuştur.

**YASSIMAMULLER NERELERDE
KULLANILYOR?**

(% Dağılım)

Makina İmalât Sanayii	2.4
Elektrik Sanayii	2.4
Peşel Boru İmalâtı	0.2
Elektrik cihaz ve makinası imalâtı	2.1
Tarım alet ve makinaları imalâtı	4.1
Nakil vasıtaları imalâtı	9.9
Karayolu taşıtları imalâtı	7.0
Demiryolu taşıtları imalâtı	1.2
Gemi inşaâtı sanayii	1.7
Madeni eşya imalâtı sanayii	26.6
Mutfak, ev eşyası, büro malzemeleri	10.2
Kurma bina, depo, sarnıç imalâtı	2.9
Kazan ve radyatör imalâtı	1.8
El aletleri imalâtı	0.1
Profil boru imalâtı	7.2
Soba ve borusu imalâtı	1.6
Diğer madeni eşya imalâtı	2.7
Madencilik, inşaât, alt yapı	22.8
Madencilik	0.9
Petrol, tabii gaz sanayii	1.4
LPG tüpü ve sarnıç imalâtı	1.9
Su, gaz, elektrik nakil hattı	14.8
İmar, İskân ve inşaâtlar	2.5
Baraj ve santral inşaâtı	1.2
Yağ ve Konserve Sanayii	11.5
Yağ Sanayii	2.1
Konserve Sanayii	1.2
Kutu ve bidon imalâtı	7.4
Kapsül imalâtı	0.8
Balya çemberi imalâtı	0.5
İMALÂT SANAYİİ TOPLAMI	80.3
GALVANİZ SANAYİİ	3.8
TÜCCAR	3.8
DİĞER SANAYİCİLER	12.1
TOPLAM SEVKİYAT	100.0

İki Petrol Krizi Ve Ekonomik Etkileri

Birinci petrol krizi 1973-1974 de petrol fiyatının 4 misli arttırılması ile ortaya çıkmış ve o tarihte yavaşlamakta olan dünya ekonomisinin önemli bir durgunluğa girmesine neden olmuştu.

İkinci petrol krizi 1978 sonunda petrol fiyatının % 130 artmasıyla başladı. Ve etkilerini kısmen 1979 ve daha ziyade 1980 ve 1981 de göstermeye devam edecek.

İki petrol krizinin ülkelerin cari dış açıklarını nasıl etkilediği mukayeseli olarak karşı sayfada gösterilmiştir.

CARİ DIŞ AÇIKLAR
(Milyar \$)

	Birinci Petrol Krizi			İkinci Petrol Krizi		
	1973	1974	1979	1979	1980	1980
ABD	6.9	4.5	—	0.3	—	7.5
Kanada	0.1	—	—	4.3	—	6.5
Fransa	—0.7	—	—	1.5	—	2.5
Batı Almanya	4.6	9.9	—	5.8	—	13.5
İtalya	—2.7	—	—	5.1	—	1.0
Japonya	—0.1	—	—	8.6	—	17.5
İngiltere	—2.6	—	—	5.1	—	4.5
Diğerleri	4.3	—13.3	—	20.7	—	27.0
Toplam OECD	9.8	—28.0	—	38.2	—	80.0
Türkiye	0.6	—	—	2.2	—	3.8

Kaynak, OECD

Dünya ekonomisinde özellikle A.B.D. deki ekonomik durgunluk genel petrol talebini azaltmasına karşılık OPEC ülkelerinde petrol üretiminde planlı azaltmalar öngörülüyor. Bu durumda OECD ülkeleri petrole devamlı daha yüksek fiyat ödemek, veya büyük açık vermek için OPEC'e olan dış satışlarını arttırmak veya OPEC'den yeniden borçlanmak zorundalar.

1979'da OPEC ülkelerine ihracatta 14.3 milyar \$ ile ABD ve 12 milyar \$ ile Japonya başta geliyorlardı.

1973-1980 döneminde petrol krizlerinin ödemeler dengesi üzerindeki etkileri aşağıda özetlenmiştir.

ÖDEMELER DENGESİ 1973 - 1980 (Milyar \$)

	OECD	OPEC	Gelişmekte olan ülkeler (Petrolü olmayanlar)	Diğer gelişmekte olan ülkeler
1973	10	7.5	— 6	—11.5
1974	—27	59.5	—23.5	— 9
1975	— 0.5	27	—37.5	11
1976	—18	36.5	—25.5	7
1977	—25	29	—24	20
1978	9	7	—36	20
1979	—38	65	—47	20
1980	—80	135	—75	20

Kaynak, OECD, BIS, Amex Bank

Tabloda görüleceği üzere, OECD ülkeleri petrol krizinin yükünü 1978 yılında tamamen absorbe ederek 9 milyar \$ fazla vermeğe başlamışken ikinci kriz OECD durumunu yine aley-

he çevirmiştir. Buna karşılık petrolü olmayan gelişmekte olan ülkeler ilk krizin etkilerini taşıyamazken 2. bir krizle karşılaşmış oluyorlar. Bu durum, dünya ekonomisinin yönetiminde açık ve fazla veren ülkelerin arasındaki işbirliğinin önemini bir kez daha vurguluyor.

İkinci petrol krizinin OECD ülkelerini önemli milli gelir kalemleri itibariyle nasıl etkileyeceği ise aşağıda gösterilmiştir.

Milyar \$

	1979	1980	1981
Harcanabilir Gelirler	— 1.2	— 3.2	— 1.0
Özel Tüketim	— 0.7	— 2.4	— 1.3
Genel İç Talep	— 1	— 3.4	— 1.9
İthalat	— 1.4	— 4.5	— 2.7
İhracat	— 0.9	— 3	— 1.5
GSMH	— 0.9	— 3.8	— 5.4
Tasarruf	— 0.5	— 1.4	— 1.1
Tüketici Fiyatlar	1.6	5	3.6
İhraç Fiyatları	3	5.4	3.1
İthal Fiyatları	6.9	12.2	2.6
GSMH Deflatörü	0.9	3.7	3.8
Dış Açık	—39.1	—93.4	—61.5

Kaynak, OECD

OECD bölgesinin ikinci petrol krizini yeniden ekonomik bir durgunluğa girerek ve büyük dış açıklar vererek, yeni fiyat artışları ile ve daha az ithalât daha az ihracat pahasına atlatması bekleniyor.

İkinci petrol krizinin birincisinden farklı yönü, ülkeler birinci krizden aldıkları derslerin etki-

siyle hazırlıksız değiller. Dünyamız 2. krize daha büyük petrol stokları ile giriyor ve ülke ekonomileri konjonktür açısından senkronize olmadıkları için krizi daha kolay atlatabilecekler. Yalnız son durumun, ücret ve fiyatların 1980 ve 1981 yılında göstereceği artış oranlarına bağlı olduğunu da unutmamak gerekir.

Birinci petrol krizinde OPEC fazlaları A.B.D. bankalarına gitmişken bu defa Başkan Carter'in İran mevduatını bloke etmesi nedeniyle diğer batı ülkelerine de kayması bekleniyor. Bu konuda Japonya ve İngiltere'nin A.B.D.'den boşalacak yeri alması muhtemel.

Otomotiv Sanayiinde Bir Aracın Satış Fiyatını Neler Oluşturuyor?

Karşıdaki tabloda otomotiv sanayiinde örnek olarak seçilen bir kamyonun satış fiyatını oluşturan bölümler verilmektedir.

Görüleceği gibi toplam satış değerlerinin yaklaşık % 80'ni kısa bir dönemde ya devlet hazinesine ya Merkez Bankasına, ya bir KİT veya bankaya dönmektedir. % 20 ise işçilik karakterli olarak istihdamın sürekliliğini sağlamaktadır.

Gider vergileri ile gümrüklerde alınan vergilerin hazineye sağladığı gelir akışı ve piyasadan parayı çekme etkisi deflasyonist para politikasının en etken uygulamasını teşkil eder. 1979 Yılında otomotiv sanayii kuruluşlarının ödediği gider vergileri toplam 4 milyar 715 milyondur. 1980 değerleri ile bu rakam 7 milyar 700 milyondur.

**BİR KAMYONUN SATIŞ FİYATINI OLUŞTURAN
BÖLÜMLER**

a) İthal Parçalar	Mal bedeli	% 19.63	Döviz satılığında Merkez Bankasına dönecektir.
b) İthal Parçalar	Gümrük - finansman vs.	% 20.66	Hazineye ve bankalara dönecektir.
c) Yerli piyasa parçaları	Malzeme	% 7.53	İthal veya temel girdiler dolayısı ile ağırlık olarak doğrudan doğruya veya dolaylı olarak KİT'lere veya diğer devlet organlarına intikal etmektedir.
d) Yerli piyasa parçaları (yan sanayi)	İşçilik x genel giderler	% 13.83	Bunun yaklaşık % 35'i yani % 13.83 x % 35 = % 4.84'ü vergidir.

e) Fabrika içi imalat	Malzeme + ham madde	% 5.58	İthal veya temel girdiler dolayısı ile ağırlık olarak doğrudan doğruya veya dolaylı olarak KİT'lere veya diğer devlet kurumlarına intikal etmektedir.
f) Fabrika içi imalat	İşçilik + genel giderler	% 10.21	Bunun yaklaşık % 35'i yani % 10.21 x %35 = % 3.57 vergidir.
g) Gider vergisi	—	% 11.41	Direkt olarak hazineye intikal etmektedir.
h) Fabrika, toptancı ve perakendeci kârları (gayri safi)	—	% 11.15	Bu meblağın da % 64'ü vergi olarak hazineye dönmektedir.
		<hr/>	
		% 100	

Fikirlerinizi Patronunuza Nasıl Ulaştırabilirsiniz?

New York'lu endüstriyel ilişkiler psikoloğu Jesse S. Nirenberg'e göre «eğer çalışanlar fikirlerini patronlarına ulaştırabilseler ve patronlar da işçilerinin sesine kulak verebilseler çalışma hayatında hem verimlilik artar, hem de yaratıcılık».

İleri sürülen fikirler şöyle özetlenebilir :

- Günümüzde patron ile işçiler arasında diyalog eksikliği hemen hemen her işletmenin ortak sorunudur. Bu eksiklik nedeniyle de bazen yapılması gerçekten gerekli olan işler yapılmadan durur, veya patrona ulaştırılabilse çok yararlı olabilecek bir takım fikirler yok olur gider.
- Bir iş yerinde grup halinde çalışanlar birbirlerine fikir empoze etmenin gereksiz olduğuna veya sonuç vermeyeceğine inanırlar. Bu inançları yüzünden de yeni fikirler ve dolayısıyla da yeni teknikler üretmezler.
- Eđer bir kuruluşta en alttan en üste doğru düzenli bir iletişim (komünikasyon) kurulabilse, maliyetlerde büyük azalmalar görüleceği, dolayısıyla da kârlılığın artacağı kesindir. Bazı işletmelerde kârlılık % 30-40 artırılabilir.

- Olumlu ve yararlı bir diyalog kurulamasının bir nedeni kafanızda belirli bir sorun varken kalkıp da genel konulardan sözetme alışkanlığıdır. Örneğin imalât sırasında bir mamulün yuvarlak yerine dört köşeli yapılması gerektiğine inanıyorsanız, bunu amirinize söylerken asıl önerinizi söylemek yerine «mamulümüzde bir biçim değişikliğine gitmemiz gerek» demeyin. Gerçekten de sizin düşünceniz bir biçim değişikliğidir ama «biçim değişikliği» sözü o kadar geniş kapsamlıdır ki beraberinde birçok imalât problemini de akla getireceğinden, bu söz ilk anda olumsuz bir reaksiyonla karşılaşılabılır.
- Genellikle işletmelerde aşağıdan yukarıya doğru fikir iletebilmek bunun tersi yöndeki işleyişe göre çok daha zordur. Birçok büyük kuruluşta, personeli neler olup bittiğinden haberdar eden dahili bazı yayın araçları kullanılmaktadır. Fakat alt kademelerin fikirleri üst kademelere doğru tırmanırken birçok süzgeçten geçer. Geçtiği her kademede bu düşüncenin içine o kademenin kendi yorumu da karışacağından bu fikir en üste ulaştığında çok değişik bir biçim alabilmektedir.

Özetlenecek olursa, bir işletmede aşağıdan yukarıya doğru olan fikir akımı en az yukarıdan aşağıya doğru giden akım kadar kolaylaştırılmalı ve yöneticiler, astlarının olumlu ve yapıcı fikirlerine, eleştirilerine her zaman açık olmalıdırlar.